

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Близнюка Миколи Миколайовича «Методична система навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій», представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)

Фундаментальні зміни національного освітнього простору характеризуються новим розумінням цілей і завдань навчання, усвідомленням необхідності переходу до моделі неперервної освіти «впродовж життя», новими концептуальними підходами до розроблення та використання методик і технологій ефективної освітньої діяльності.

Результати аналізу теорії та практики мистецької освіти проведеного Близнюком М.М. показують, що стан професійної підготовки фахівців художньо-проектного напрямку в галузі декоративно-прикладного мистецтва недостатньо досліджено в науково-педагогічному контексті. З одного боку, освітні програми підготовки фахівців у закладах вищої освіти мистецького напрямку й загалом система професійної освіти з декоративно-прикладного мистецтва зорієнтовані на традиційні стереотипи домінування ремісничо-практичної діяльності, а з іншого боку, з'являються і діють на ринку художніх і дизайнерських послуг виробничі структури, які відчувають гостру потребу в кваліфікованих фахівцях, що володіють високим рівнем інформатичної компетентності. Тому нині надзвичайно актуальні пошуки інноваційних шляхів ефективного розв'язання проблем підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва засобами сучасних інформаційних технологій. Проникнення у сферу художньо-проектної діяльності інформаційних і комунікаційних технологій, поява нових галузей дизайну потребують перегляду стану професійної освіти у цій галузі.

Таким чином, актуальність проблеми підвищення якості навчання етнодизайну, необхідність подолання виокремлених суперечностей теоретико-методологічного та емпіричного характеру, відсутність фундаментальних досліджень у цій царині, потреба переосмислення традиційної системи професійного навчання у мистецьких закладах вищої освіти зумовили вибір теми дисертаційної роботи: «Методична система навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій».

Науковий апарат дослідження дозволяє системно уявити стратегію дослідження дисертантом обраної наукової проблеми, її теоретичні й експериментальні засади. Всі його структурні компоненти узгоджені між собою. Зокрема, предмет дослідження логічно пов'язаний з об'єктом і метою, відповідно до якої сформульовані завдання дослідної роботи.

Розглядаючи теоретико-методологічні засади розвитку сучасної професійної мистецької освіти у системі педагогічної науки у першому розділі дисертації, здобувачем сформульовано результати аналізу інтеграційних процесів в мистецькій освіті як педагогічної проблеми, охарактеризовано наукові підходи до дослідження проблеми опанування знань та проектування методичних систем навчання, обґрунтовано педагогічний дизайн як сучасний дидактичний напрям у підготовці майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва.

Проведений аналіз методологічних засад дослідження проблеми методів навчання етнодизайну дозволив зробити висновок про актуальність і важливість застосування системного (системно-синергетичного) підходу до її розв'язання. Обґрунтовано важливість використання системного підходу в поєднанні з іншими науковими підходами. Зокрема, система навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва кваліфікується як складна та багатоаспектна, тому її вивчення здійснювалося з різних методологічних позицій. Методологічним підґрунтям дослідження виступили системний, діяльнісний, особистісний і проектно-технологічний

підходи, комплексне та взаємодоповнювальне використання яких дало загальне уявлення про досліджуваний феномен.

Дисертант аргументовано доводить, що системний підхід закладає загальнонаукове підґрунтя, діяльнісний – виступає теоретико-методологічною стратегією, а особистісний і проектно-технологічний підходи постають практико-орієнтованими способами реалізації. Важливим є те, що усі вони спрямовані на об'єктивне досягнення кінцевого результату – сформованість у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва високого рівня фахової компетентності з етнодизайну. При цьому розглянуті методологічні підходи, виконуючи роль загальнонаукового підґрунтя, дозволили визначити зміст навчання етнодизайну, оптимізувати способи його реалізації на основі використання інформаційних технологій, запропонувати шляхи практичного вдосконалення, розкрити структуру та виявити основні чинники, котрі впливають на результативність цього процесу.

У другому розділі висвітлено питання концептуальних засад етнодизайнерської підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, у зв'язку з чим розглянуто художньо-проектну діяльність крізь призму елементів творчості й формування етнодизайнерської компетентності у навчанні декоративно-прикладному мистецтву, етнодизайн і артдизайн в контексті змісту та специфіки навчання майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, а саме декоративно-прикладне мистецтво як складову частину системи художньої освіти.

Ми поділяємо думку дисертанта, що сучасні реалії націо- і культуротворення ставлять перед майбутніми художниками декоративно-прикладного мистецтва першочергові завдання – пошук українського національного стилю та форми, гуманного, бережливого ставлення до навколишнього середовища, збереження та розвиток народних мистецьких традицій. Це вимагає врахування етнічної культури творення і споживання,

побудови їхньої нової структури, зорієнтованої на гармонізацію відносин людини з культурою, мистецтвом, довкіллям тощо.

Привертає увагу концептуальна схема підготовки (середовище життєдіяльності і навчання) майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у закладах вищої освіти (рис.1, с.17). Педагогічно доцільним є вибір сукупності способів, прийомів і засобів методичного впливу на студентів, що сприяють розвитку їхньої етнічної ідентичності. Сформульовано сутність етнічної ідентичності як усвідомлення приналежності до певної етнічної спільноти, що виявляється у почутті спорідненості з іншими її членами, усвідомлення спільної етнічної історичної пам'яті й уособлення з видатними героїчними і культурними особистостями та емоційно виражених зв'язках з історико-етнографічною територією свого етносу.

У третьому розділі дисертації, обґрунтовано модель методичної системи навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі використання інформаційних технологій, зокрема концепцію, структурні елементи й педагогічні умови її впровадження.

Методична система створювалася з урахуванням теоретико-методологічних засад етнодизайнерської діяльності – сукупності принципів і методів формування категоріально-понятійного апарату, що описує взаємодію суб'єкта й об'єкта художнього проектування, передбачає розвиток навчальної і творчої діяльності студентів від нижчих форм (оволодіння системою знань й умінь із розв'язання етнодизайнерських завдань репродуктивного характеру) до вищих (уміння застосовувати набуті знання в нових умовах при комплексному виконанні складних художніх проектів). До структури методичної системи навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі ІТ включено цільовий, змістово-процесуальний, організаційно-управлінський і результативно-оцінювальний модулі.

Дисертантом визначено концептуальні засади інтеграції навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій: 1) інтеграція як чинник мотивації навчання етнодизайну; 2) інтеграція знань як основа інтеграції змісту етнодизайнерської підготовки; 3) реалізація змісту етнодизайнерської підготовки на засадах інтегративноємних педагогічних технологій – проблемного навчання, контекстного навчання, модельного навчання та ін.; 4) створення інтегрованих метапредметів як результат інтеграції змісту етнодизайнерської підготовки; 5) інтеграція змісту етнодизайнерської підготовки як засіб формування творчої особистості; 6) багаторівневність як реалізація інтегративного підходу до формування змісту підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі використання інформаційних технологій.

У четвертому розділі дисертації висвітлено роль і місце інформаційних технологій в системі навчання студентів декоративно-прикладному мистецтву, особливості використання інформаційних технологій при навчанні етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, спеціальне програмне забезпечення для роботи з растровою та векторною графікою, електронні освітні ресурси як засіб формування етнодизайнерських компетентностей майбутніх художників.

Основними завданнями вивчення можливостей комп'ютерної графіки у процесі навчання етнодизайну дисертантом вбачається залучення студентів до роботи з сучасними графічними редакторами, формування етнодизайнерських знань й умінь, розвиток творчого потенціалу особистості.

Дисертантом доведено, що незважаючи на велику кількість прикладних графічних програм, які використовуються у професійній підготовці майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, їх функції та можливості не завжди відповідають завданням творчої етнодизайнерської діяльності студентів. Це зумовило необхідність попереднього аналізу можливостей програмних засобів і дидактичного відбору найбільш

ефективних графічних редакторів комп'ютерної графіки. Цей відбір здійснювався методом експертних оцінок відповідно до встановлених показників (популярність графічного редактора серед студентів і викладачів; детальність та доступність висвітлення можливостей програмного засобу у вітчизняній науково-методичній літературі з проблем комп'ютерної графіки; діапазон виконуваних завдань з підготовки та реалізації художнього проекту; простота інтерфейсу, швидкість оволодіння інструментальними засобами; доступність на ринку комп'ютерних програмних продуктів; низькі вимоги до апаратного забезпечення; сумісність із роботою однотипних програмних засобів та ін.).

Практичне значення мають розроблений авторський курс «Комп'ютерне проектування», метою і завданнями вивчення якого є: 1) ознайомлення студентів із теоретичними відомостями про комп'ютерну графіку; 2) формування початкових умінь і навичок створення та редагування зображень засобами графічних редакторів; 3) надання пізнавальної і практичної діяльності студентів проблемно-пошукового та творчого характеру; 4) сприяння формуванню гармонійно розвиненої творчої особистості. Зміст цієї навчальної дисципліни доповнено широким оглядом відомостей про сучасну комп'ютерну графіку та її різновиди, можливості роботи з кольором, текстурами і матеріалами; створення та редагування графічних зображень засобами сучасних графічних редакторів; формування навичок роботи з растровою і векторною графікою, розробки графічно-конструкторської документації, створення тривимірних моделей об'єктів проектування тощо. Він вивчається після засвоєння знань з таких базових навчальних дисциплін, як «Основи інформатики», «Комп'ютерна графіка», «Композиція», «Креслення» та «Проектна графіка».

У п'ятому розділі, присвяченому дослідно-експериментальній перевірці ефективності методики навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі інформаційних технологій, визначено програму і хід дослідно-експериментальної роботи навчання

етнодизайну на основі використання інформаційних технологій, відображено методику проведення науково-педагогічного експерименту навчання етнодизайну на основі інформаційних технологій, узагальнено результати науково-педагогічного експерименту дослідження процесу навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва.

У ході дослідження з'ясовано, що предметом навчання етнодизайну на основі ІТ майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва є суб'єктний досвід, а саме: знання, уміння, навички, способи діяльності, що використовуються під час досягнення навчальної мети. Виявлено, що засобами навчання етнодизайну на основі ІТ для цієї категорії фахівців є елементи соціального досвіду (знання закономірностей, принципів, засобів етнодизайну, досвід упровадження способів художнього проектування, які виражаються у формі мотиваційної, навчально-пізнавальної, ціннісно-рефлексивної діяльності тощо).

Аналіз результатів педагогічного експерименту підтвердив ефективність розробленої методичної системи навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі ІТ. Визначено, що ефективність її використання підвищується за рахунок забезпечення практичних потреб суб'єктів навчання й урахування динамічного розвитку нових цифрових технологій та створення сучасних комп'ютерних програм.

Отже, на нашу думку, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є повноцінною і адекватною темі дослідження.

***Достовірність і новизна наукових положень,
висновків і рекомендацій***

Вперше розроблено авторську концепцію методичної системи навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі ІТ, яка містить ідеї, положення і принципи навчання етнодизайну, норми і правила професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, що ґрунтуються на системному, діяльнісному,

особистісному технологічному та інших методологічних підходах. У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено ефективність методичної системи навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на основі ІТ, а також відібрано комплекс організаційно-методичних умов її ефективної реалізації. Виконання завдань дослідження узгоджується із сукупністю аргументованих висновків, що підтверджують сформульовану гіпотезу.

Вірогідність отриманих результатів і об'єктивність висновків дослідження забезпечуються методологічною основою навчання етнодизайну на основі використання інформаційних та комунікаційних технологій в освітніх установах, а також інструментально-алгоритмічних способів застосування комп'ютерної графіки у процесі професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва; порівняльним аналізом якісно-кількісних даних дослідження елементів комп'ютерного проектування на основі інтеграції дисциплін професійного блоку в навчальних закладах декоративно-прикладного мистецтва; особистою участю автора в дослідно-експериментальній роботі у якості викладача комп'ютерної графіки і відтворюваністю її результатів в умовах навчального закладу декоративно-прикладного мистецтва за напрямками 022 «Дизайн» і 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

***Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації та опублікованих працях***

Завдання дослідження і висновків про їх виконання конкретизовано у публікаціях автора і доповідях у ході науково-практичних заходів різного рівня: міжнародних, всеукраїнських, регіональних. Повнота викладу наукових положень засвідчується також: списком проаналізованих теоретичних джерел (525 назв); розробленням і впровадженням в освітній процес навчально-методичний посібник «Інформаційно-комп'ютерні технології: мистецький аспект»; електронні посібники-підручники «Крок за кроком: інформаційні технології у підготовці фахівців художнього-

проектного профілю», програми навчальних дисциплін «Основи інформатики», «Комп'ютерна графіка», «Мультимедійне проектування», «Комп'ютерне проектування» та ін., котрі успішно використовуються в системі професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва та передбачають широке впровадження навчання етнодизайну на основі використання інформаційних технологій; методичні рекомендації, програми навчально-методологічних тренінгів та науково-методичних семінарів щодо формування ІТ-готовності викладачів мистецьких закладів вищої освіти.

Аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження та визнаючи його наукову цінність, звертаємо увагу автора на окремі дискусійні питання:

1. Перший розділ дисертації присвячений висвітленню теоретико-методологічних засади розвитку сучасної професійної мистецької освіти в системі педагогічної науки, але вплив сучасного стану розвитку техніки і технологій на систему такої підготовки розглядається частково.

2. Не у повному обсязі виокремлені професійно значущі якості та ціннісні орієнтації студентів, які є домінуючими для формування етнодизайнерської компетентності майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва.

3. Декоративно-прикладне мистецтво розглядається як складова частина системи художньої освіти (розділ 2), тому доречним було б відобразити у тексті кваліфікаційної наукової роботи чи додатках до неї жанрову специфіку за видами декоративно-прикладного мистецтва.

4. Наводячи приклади творчих етнодизайнерських проектів (рис.4.3-4.14) пропонуємо більш широко відображати описову частину і креслення до підготовлених проектів.

5. У тексті дисертації зустрічаються деякі стилістичні неточності, дискусійні формулювання інформаційно-комп'ютерного характеру.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення подальшого наукового пошуку. Проведене дослідження засвідчує належну наукову компетентність здобувача, а також дає підстави оцінювати роботу як оригінальний і самостійно виконаний науковий доробок. У рукописі наявні усі необхідні ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження.

За характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження та обґрунтованості висновків дисертаційна робота Близнюка Миколи Миколайовича «Методична система навчання етнодизайну майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.2013 р. № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри теорії і методики технологічної
освіти, декан факультету технологій та
дизайну Полтавського національного
педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

В.П. Титаренко

